HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אלא לאו דוקא(ה). הא דאמרת דתנא לא דייק להי מפרש ברישא דזימנין מפרש וכו': **וליפתח**. בגווייהו וליתני ברישא כל ידות נדרים (ב) הואיל דחביבי ליה: **כינויין לשון נדרים**. דבהני לשונות נדרי נכרים כקונס קונם קונס שיש לשון שקורין לקרבן קונס ויש לשון שקורין לקרבן קונם וכן השאר. (ג) [ומש"ה] קא חשיב להו והי"ה לכל לשון הנודר אדם מיחייב והא דקא מנו חכמים הני לשונות משום דבהני לשונות בקיאין וכיון דאיכא נכרים בנדרי התורה אסרה בכל לשון דקאמר דהא הוי נדר: **אלא ריש לקיש דקאמר לשון שבדו להם חכמים**. דחכמים תקינו הני לשונות להיות נודר בו: **מאי איכא למימר**. היכי מצי אמרת ידות אידי דאתיין מדרשא הא תרוייהו בין ידות בין כינויין מדרשא אתיין דמדרבנן נינהו: **מי קתני ידות**. הא לא קתני במתני' וידות נדרים כנדרים אלא חסורי מיחסרא לה דאמרת לעיל חסורי מיחסרא וכו' וכיון (ד) דאמרת הכי תני נמי ברישא כל ידות נדרים כנדרים וכיון דפתח להו ברישא להכי מפרש נמי להו ברישא: **וידוס היכן דתיבן**. היכא כתב להו קרא דדרים להו מייתי דאמר (ריש א) מדרשא אתיא ולא כתיבי ממש דא"כ הוו להו מדאורייא': **נזיר להזיר**. דמצי למיכתב כי יפליא לנדור נדר נזיר אלא מלהזיר דרשינן לעשות כל כינויי נזירות [כנזירות] דבכל כינויי לשון דמזיר הוי נזיר. והתם במסכת נזירה) מפרש ידות נזירות וכינויי נזירות: **מה נדרים עובר בכל יחל**. דכתיב לא יחל דברו (במדבר ל): **וכבל תאחר**. דכתיב כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר (פ) (דברים כג): **הא כתיב לנדור נדר**. ונילרוש נמי מלנדור לעשות כינויי נדרים כנדרים: **והיקישא למה לי**. דאמרת מקיש נדרים לנזירות הא מצינן למילרש מקרא גופיה: **לנדור נדר**. הכי משמעו בני אדם ודברה תורה כלשון בני אדם ואיכא למילרש מינה כלום: **לא דברה תורה כלשון בני אדם**. דכל היכא דכתב ייתור לשון כהאי גוונא לדרשא קא אתי ולא משום דמשתעי בלשון בני אדם:

אלא לאו דווקא זימנין מפרש ההוא דפתח ברישא זימנין ההוא דסליק מפרש ברישא ואיבעית אימא ידות (ו)איידי דאתיין מדרשא מפרש להון ברישא וליפתח הדין ברישא מיפתח פתח בכינויין דאורייתא ברישא והדר מפרש ידות דאתיין ליה מדרשא הניחא למאן דאמר (ז)כינויין לשון נכרים הן אלא למ"ד לשון שבדו להן חכמים להיות נודר בו מאי איכא למימר מי קתני ידות ולאו חסורי קא מחסרת לה אקדים נמי ותני ידות כל ידות נדרים כנדרים וכל כינויי נדרים כנדרים ואלו הן ידות האומר לחבירו ואלו הן כינויין (ח)קונם קונח קונם וידות היכא כתיב [1]איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' ותניא נזיר להזיר לעשות כינויי נזירות כנזירות וידות נזירות כנזירות אין לי אלא בנזירות בנדרים מנין ת"ל איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' מקיש נזירות לנדרים ונדרים לנזירות מה נזירות עשה בו ידות נזירות כנזירות אף נדרים עשה בהם ידות נדרים כנדרים ומה נדרים [א]עובר בבל יחל ובבל תאחר אף נזירות [ב]עובר בבל יחל ובבל תאחר ומה נדרים [ג]האב מיפר נדרי בתו [ד] ובעל מיפר נדרי אשתו אף נזירות [ה]האב מיפר נזירות בתו ובעל מיפר נזירות אשתו מ"ש גבי נזירות דכתיב נזיר להזיר נדרים נמי הא כתיב לנדור נדר והיקישא למה לי אי כתב נדר לנדור כדכתב נזיר להזיר כדקאמרת לא צריך היקישא השתא דכתיב לנדור נדר (ג)דברה תורה כלשון בני אדם הניחא למאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם אלא למאן דלית ליה דברה תורה כלשון בני אדם האי לנדור נדר מאי עביד ליה דריש ליה לעשות ידות נדרים כנדרים ומקיש נזירות לנדרים נזיר להזיר דריש ליה מלמד

שהנזירות

כבור לנהלה. ליטול פי שניס: **ואין כבור לכהן**. שיהא טעון פדיון. ומפרש בפ' יש בכור לנחלה(ט) דהיינו הבא אחר הנפלים וכן נמי מי שלא היו לו בניס ונשא אשה שכבר ילדה: **כבור לכהן ואינו כבור לנחלה**. כגון שהיו לו בניס ונשא אשה שלא היו לה בניס: **משום דאוושן ליה מפרש הא דפתח ברישא**. אוושן כלומר שדייניהן מרובין כדאמרינן בר"ה (דף לה.) דאוושי ברכות. הילכך אי מפרש להו למפרע אתי למטעי ולעולם אי לאו משום הא טעמא סדרא דווקא לפרושי ההוא דסליק מייניה. ומקשינן והא במה בהמה יוצא"ו וכו'(ו): **אלא לאו דוקא (קפני) זמנין מפרש וכו'**. נ"ל דלהכי משני סדריה תנא לאשמועינן דליכא קפידא במילתא וכל תנא דתני כדבעי שפיר דמי וליכא בהא מילתא משוס ותבחר לשון ערומים (איוב טו): **ואי בעית אימא ידוס דאתיין ליה מדרשא וכו'**. נ"ל דהכי קאמר ודאי דליכא קפידא במילתא כדקאמרת דבהא ליכא למפלג דמתנייתא מוכחי שפיר מיהו במתני' לא תימא חדא מייייהו נקט אלא בדווקא אקדים ידות משוס דאתיין מדרשא: **כי פתח פתח בכינויין דאורייתא**. שכן דרך התנא להתחיל בדברים הידועים והפשוטים: **אלא למ"ד לשון שבדו חכמים להיות נודר בו**. שחדשוס מלבס מלשון אשר בדא מלבו (מלכים א יב): **להיות נודר בו**. מפרש לקמן (דף י.). שאם יאמר קרבן חייסינן שמא יזכיר את השם להשם סמוך גבי קרבן כדכתיב קרבן לה'(ו) ושמא יזכיר את השם ולא יזכיר קרבן ומצא שהוציא ש"ש לבטלה ולכך חדשו לשונות הללו: **מאי איכא למימר**. דאע"ג דמדאורייתא נמי הס כמו שכתבתי במשנתנו אפי' הכי אינן פשוטים יותר מידות כדי שיתחיל בהס אדרבה ידות פשיטי טפי דאתו מדרשא: **אקדים נמי ותני ידוס ברישא**. השתא משוס דוחקין הדרי ממאי דנקט בפשיטותא בכולה סוגיין דאי חסורי מחסרא רישא דמלתא לא מחסרא ואמרינן דלמ"ד לשון שבדו חכמים הוי רישא מחסרא ואמרינן דמפרש תנא מאי דפתח ביה דהאי ואי בעית אימא ה"ק דתנא

דמתניתין סדרא דוקא נקט לפרושי ידות ברישא למר מהיכא דסליק מייניה משוס דאתיין ליה מדרשא וכנויין לא צריכי לפרושי ולמר מהיכא דפתח ביה משוס דידות אתו מדרשא ולאוי להקדימן לכנויין שאינן אלא לשון שבדו חכמים: **ה"ג לעשות ידוס נזירוס לנזירות**. ול"ג כנויי נזירות כנזירות דממ"נ לאו מקרא נפקי דאי לשון נכריס הס לא צריכי קרא ואי לשון חכמים הס היכי נפקי מקרא: **ומה נדרים עובר בכל יחל ובל תאחר**. אם אמר ככר זה עלי איכא בל יחל ואי נדר להביא קרבן איכא בל תאחר: **הבעל מיפר נדרי אשתו**. דכתיב (שם) ואם הפר יפר אותם איש ביום שמעו: **דכתיב נזיר להזיר**. דלאו אורחיה דקרא הכי דלעולם המקור קודם אל שם הפעולה דכתיב לאסור איסר [שם] לקיים כל דבר [רות ד]: **הניחא למאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם וכו'**. ואף על גב דאיכא למרשם לא דרשינן כדמוכח בפ"ב דב"מ (דף לא.): **לנדור נדר מאי עביד ליה**. דהא נפקא ליה מהיקישא דנזירות. וגרסה לי דמש"ה מקשה הכא לנדור נדר מאי עביד ליה ולעיל בסמוך אקשי היקישא למה לי (אי) משום דכי היכי דאמרינן ברים פ"ק דקדושין (דף ל.) דמילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ה"נ מילתא דאתיא בהיקישא אפשר טרח וכתב לה קרא וברים איהו נמי [ב"מ סא.] [א] אמרי' מילתא דאתיא בג"ש טרח וכתב לה קרא ומש"ה לא מקשי בריש לנדור נדר מאי עביד ליה דאפשר לדמויי דאע"ג דאקשינהו רחמנא טרח למכתב בכל חד רבויא לידות ומש"ה אקשי ליה דעדיפא מינה דכיון דכתב רחמנא בכל חד ריבויא לידות למה ליה לתנא לאסמוכי אהיקישא אבל בסמוך לבתר דפריש הס"ס דלמ"ד דברה תורה כלשון ב"א אינטריך היקישא קא בעי למ"ד לא דברה לנדור נדר מאי עביד ליה דלא מצי למיפרך אליבא היקישא ל"ל דהא לא שמעינן ליה לדידיה דמפיק להו לידות מהיקישא דברייתא אליבא דמ"ד דברה אתיא מיהו פריך ליה כיון דע"כ הקישן הכתוב לנדור נדר מאי עביד ליה דאע"ג דאפשר דטרח וכתב קרא בכל חד וחד רבויא ולא סמך אהיקישא מ"מ כל היכא דאיכא למדרש דרשינן כדאמרינן התם פ"ק דקדושין גבי מילתא דאתיא בק"ו:

שהנזירות

נזירות בנזירות. כגון מזירות כדי נסבה דלמאן דאמר שבדו להם חכמים הוי מדרבנן ולמ"ד ג' נכריס לא בעי קרא ועוד דתרוייהו לא נפקי ממד קרא וכן לא קתני אלא מה מזירות עשה ידות מזירות כו' וכנויי לא מדכר: **עובר בבל יחל**. דכתיב לא יחל דברו: **ובבל תאחר**. דכתיב בנדר לא תאחר לשלמו: **אי כתיב נדר לא תאחר לשלמו**. אי כתיב נדר לנדור כדכתיב נזיר להזיר כו'. והוה דכשיון מינה ידות אבל השתא דכתיב לנדור נדר דכתיב תורה כלשון ב"א שכך דרך המקרא לכתוב המקור ואחר כך שם הדבר ופירושו כמו לעשות מעשים ולשון ב"א לכפול דבריהם על דרך זה ולית כאן לישנא יתירא לדרשא: **הניחא** למ"ד ד"ת כו'. פלוגתא בפ' אלו מציאות (דף לא.) ובפ"ק דקידושין (דף יז.) ובפ' ד' מיתות (דף סד.):

מסורת הש"ס

(ה) [ימנות ב: ושם נסמן], (ב) [לקמן י.], (ג) [קדושין יז: ושם נסמן], (ד) [ב.], (ט) [בכורות מו.], (ו) [ע"ב שיך לדף ב:], (ז) [ויקרא ה:],

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה אלא לאו דוקא הוא הא: (ב) ד"ה וליפתח וכו' ידות נדרים כנדרים הואיל: (ג) ד"ה כינויין וכו' וכן השאר והני קא חשיב וכו' דנדרי הכי התורה אסרה: (ד) ד"ה מי קתני וכו' וכיון דאמרינן: (ה) ד"ה ובבל תאחר וכו' לא תאחר לשלמו הס"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) ר"נ ד"ה לנדור נדר. וכרים לאיהו נסך אמרי' מלגת אתיא בג"ש ערס וכתב לה קרא וכו'. נ"ב עיין בספר חק נתן במס' זבחים דף מז ע"א בלשון רש"י ד"ה אין מלגדין מ"ש על דברי הר"ן שלה:

מוסף רש"י

כינויין לשון נכרים הן. דהכי משתבעי אומות, וכי נדרי או משתבעי משתעו בהני לשונות ויבשלא נמי כי אמר בהאי לישנא מיתסר, דהתורה אמרה כי ידור, בכל לשון דנדר (לקמן י.) שאם לשונות מוומתים לקצת לשונות של שבעים לשון, ומאחר שהנדר אין צריך לשון הקודש, כל הנודר בהם הואיל ולשון מוומתה הוא אלא קצת לשונות נדר גמור הוא מן התורה, והוא הדין בשאר לשונות הגויים, שכל שנדר בהם נדר גמור הוא מן התורה, ולא תפסו ג' לשונות שהחכרו אלא שהם קרובים ללשון הקודש (מאירי בשם). **לשון שבדו להן חכמים**. הני לשונות מלאו להם חכמים שיהו נודרין בהן (שם). **קונם**. שאמר קונס ככר זה עלי (שם).

פירוש הרא"ש

ואיבעית אימא ידות **איידי דאתיין מדרשא** כו'. כלומר ודאי הא טעמא אתיה דלא דק תנא זמנין דפרש במאי דפתח וזימנין במאי דסליק ומיהו הכא איכ' טעמא אמאי פתח בידות: כינויין לשון נכרי' הם. הני עיקר הדבר כלשונם: לשון שבדו להם חכמים. כמו (מלכים א יב) בחדש אשר בדא מלבו תקנו לידוס בג' הזה כדי שלא ירגילו להזכיר ג' קרבן כדי שלא יאמר קרבן לה' כי רוב המתפיסים בנדר היו מתפיסין בקרבן לכך תקנו לו כנויי: **וידות היכא כתיבן**. דקאמרת דאתיין מדרשא: **נזיר להזיר לעשות ידות**

[א] מיי' פ"ז מהל' נדרים הל' ה:
ב מיי' פ"ה מהל' מזירות הל' כח:
ג מיי' פי"ז מהל' נדרים הל' ו טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' א:
ד מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' ב:
ה מיי' פ"ב מהל' מזירות הל' יח:

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיְיָ׃
במדבר ו ב

תוספות

אלא למאן דאמר לשון שבדו חכמים. לכאורה דפרשין במתני' דתקינו חכמים שהלשון יהיה מועיל וחל עליה מן התורה י"ל מ"מ אין דינם פשוט יותר מידות ונדרין היה לתקדימן אמאי לא אקדמינהו: עוד אומר ר"י כשם רבי יחיאל דבירושלמי איתא בהדיא למאן דאמר לשון שבדו חכמים דאינו מביא קרבן על כינוי נזירות וכינוי נזירות אינו כמזיר אלא לענין מלקות: הכי נמי **אקדים ותני ידות ברישא**. וע"ע כי מתחילה היה קשה להגיה ברישא ועתה מגיה: (לעיל): וידות. דאמר לעיל דאתיא מדרשא מהיכא נפקא: לעשות כינוי נזירות בנזירות. לא מיבעיא קרא יתיר דודאי הם הם מן התורה ולא איצטריך היתר רק לידות (ולא) [דהא] מגופיה דקרא שמעינן הכינויים וכבר הזכילה דבהיקש דסיפא לא מזכיר כינויין כן פירש ה"ר אליעזר דיתור לאיצטריך למדרש ידות מזירות כמזירות: **אף** נזירות **עובר בבל תאחר**. ולקמן קאמר כל תאחר דמזירות היכי משכחת לה: **אי כתב** נדר לנדור כדכתב נזיר להזיר כדקאמרת. שכן דרך המקראות לכתוב שם דבר כמו עשה יעשה אמר אמרתי ומדאני לכתב מזיר להזיר לדרוש השתא דכתיב לנדור נדר תורתי דקרא הוא וליכא יתורא ודברה תורה כלשון בני אדם: **הניחא למאן דאמר** נזירות חל על נזירות. פלוגתא היא בפרק שני דמכילתין (דף יח) ואומר ר"י דלקמן מוכח דהיכא דאמר הריני מזיר היום הריני מזיר לאחר דכולי עלמא לא פליגי דחייב שתי מזירות מינו דחיילא על יום אחד חיילא על כולו וכי פליגי בשאומר הריני מזיר היום הריני מזיר היום ובזה יש לפרש האי פלוגתא:

עין משפט נר מצוה